

LLIBRES REBUTS

FERRER, Josep / PUJADAS, Joan, ed. (2021): *Epistolari Joan Coromines & Antoni Maria Badia i Margarit*. Sant Pol de Mar / Girona: Curial Edicions Catalanes / Institut de Llengua i Cultura Catalanes, Universitat de Girona, 430 p.

Tot coincidint amb la commemoració de l'Any Badia i Margarit, veu la llum aquest nou tribut a l'extensa collita epistolar entre Joan Coromines i el seu cercle de coneixences. El pròleg de Carles Duarte («Un compromís indefallent amb la llengua i el país», p. 5-11) deixa pas al prefaci dels curadors (p. 13-16). Els dos textos preliminars anuncien els continguts de l'obra, en què l'epistolari pròpiament dit, en realitat, ocupa només un centenar llarg de pàgines (p. 19-127). L'epistolari comprèn un espai temporal, entre els dos redactors, de gairebé mig segle: des de la carta núm. 1 (de Badia a Coromines, datada a Barcelona el 22 de novembre de 1948) fins a la 61 (igualmente de Badia a Coromines; Barcelona, 14 de març de 1995). La resta del llibre aplega tres annexos que projecten llum sobre la relació científica i humana entre Coromines i Badia. L'«Annex I» (p. 131-280) traça la intrahistòria de la coneguda recensió que Joan Coromines escrigué sobre les obres homònimes —*Gramàtica històrica catalana*— de Badia (1951) i Moll (1952), des de la versió original (1953) fins a la publicació el 1958. També inclou l'intercanvi epistolar amb Pierre Gardette a propòsit de la controvèrsia amb la *Revue de Linguistique Romane*, i una carta de Moll a Coromines. L'«Annex II» (p. 283-318) agrupa contribucions diverses (parlament de Joan Coromines, clausura, sumari) a l'entorn del rellevant VII Congrés Internacional de Lingüística Romànica que tingué lloc a Barcelona l'abril de 1953, una memòria dels treballs sobre el *Corpus de Toponímia Catalana* (Badia i F. Marsá) i el pla inicial de l'*Enciclopèdia Lingüística Hispànica* (que, com és sabut, no es va poder acomplir sinó de manera ben parcial). Finalment, l'«Annex III» (p. 321-367) comprèn una desena de contribucions de Badia sobre Coromines: majoritàriament publicacions a diaris (*Avui*, *La Vanguardia*) i revistes (*Serra d'Or*); i abraça una vintena d'anys, des de 1980, any de la publicació del primer volum del *DECat*, fins al 2000, significativament intítulat «El meu Joan Coromines». Completen l'obra un àlbum fotogràfic (p. 369-376) i tres taules, de noms, de mots i general (p. 379-430). [Nota del C. de R.]

GINARD I FÉRON, David (2021): *Josep Massot i Muntaner. El combat per la història*. Pròleg de Paul Preston. Mallorca: Lleonard Muntaner, 144 p.

David Ginard, professor titular de la Universitat de les Illes Balears, és l'autor d'aquesta biografia, en forma de conversa, de Josep Massot, «un dels intel·lectuals més complets i influents de la història contemporània dels Països Catalans». L'obra, centrada d'una manera especial en la Guerra Civil a Mallorca, aborda, amb un estil col·loquial, aspectes diversos d'aquest conflicte bèl·lic sobre el qual el savi benedictí havia publicat una trentena de monografies com a resultat de cinc decennis d'investigació.

Vertebrada l'obra de l' eminent historiador en la consulta d' arxius espanyols, italians i britànics i d' altres fonts poc conegudes, com també de la història oral, destaca, entre altres, les aportacions sobre l' actuació del conde Rossi (Arconovaldo Bonacorsi), «feixista dement» (Preston), l' ofensiva del capità Bayo, els comentaris sobre el llibre de Bernanos (*Les grands cimetières sous la lune*), els efectes de la repressió a l' illa (una xifra avaluada entre 1.500 i 2.000 víctimes), el tancament d' intel·lectuals a Montserrat contra els judicis de Burgos, etc. Una part del diàleg s' ocupa també, entre altres aspectes, de la seva activitat d' editor de llibres i revistes, de la seva contribució a l' estudi de la llengua i literatura a Mallorca, de la recuperació del Cançoner Popular de Catalunya i de la vida cultural clandestina a Mallorca. Les pàgines inicials són dedicades a la vida familiar: infància, interès familiar per la música, estudis a Monti-Sion, autodidactisme en català, anys d' estudi a la Universitat de Barcelona, professors recordats, relació amb l' Institut d' Estudis Catalans, ingrés al monestir de Montserrat... El llibre es clou amb una bibliografia de i sobre Josep Massot.

En definitiva, un llibre de summe interès especialment per als estudiosos de la Guerra Civil a Mallorca però també per la biografia i la ingent i variada producció de l' enyorat Josep Massot i Muntaner, del qual lamentem el recent traspàs (vegeu-ne la necrologia, p. 613-618). [Nota del C. de R.]

MIRALLES I MONSERRAT, Joan, amb la col·laboració de Mar Umbert (2020): *Veus del passat*. Barcelona: Institut d' Estudis Catalans, Càtedra Unesco de Diversitat Lingüística i Cultural, 243 p.

Després de la publicació de llibres com *Un poble, un temps* (1974 i 1995, *Història i cultura popular* (1998) i *La història oral. Qüestionari i guia didàctica* (1985), on presentava reculls de textos i mètodes de treball sobre la cultura popular oral de Mallorca, Joan Miralles, catedràtic emèrit de filologia catalana de la Universitat de les Illes Balears i membre de l' Institut d' Estudis Catalans, ben conegut pels seus treballs d' història de la llengua, onomàstica i comentaris filològics de textos mallorquins, ens ofereix onze entrevistes realitzades 50 anys enrere (1968-1969) relatives a la vida dels entrevistats i a temes concrets, com els cossiers, la progènie de Colón o un matrimoni per poders. El mètode seguit és el clàssic de la dialectologia: deixar anar un mot, el nom d' una masia, un malnom, una anècdota, «com qui tira l' ham» —diu l' autor— per trencar el glaç i fer arrencar la narració. Els textos són transcrits amb fidelitat a la llengua oral, especialment a la morfosintaxi i al lèxic, però no a les particularitats fonètiques, que poden seguir-se a l' àudio que acompanya l' obra, però que aquí han estat objecte d' adaptació a la normativa (*alls* i no *ais*, *egües* i no *egos*, etc.). Els castellanismes (*barato*, *cuarto*) són marcats en cursiva. Hi ha textos curts (4 pàgines), com el de Rosa Pocoví, i llargs, com el de Miquel Cerdà (13 pàgines); algun ha estat objecte de diverses entrevistes, vuit en el cas de Joan Grimalt. Cada entrevista va precedida del nom complet de l' entrevistat, el respectiu malnom i retrat; els textos reben les anotacions pertinents de caire lingüístic, onomàstic, històric, amb il·lustracions fotogràfiques de diversos “realia” de Montuïri. Es tracta d' un valuós recull de textos d' interès històric, de cultura popular, de dialectologia. L' obra va precedida d' un pròleg de Joan Argenter i d' una presentació de l' autor, que constitueix un magnífic resum de la història de Montuïri. [Nota del C. de R.]

NAGORE LAÍN, Francho (2021): *Vocabulario de la Crónica de San Juan de la Peña. Versión aragonesa, s. XIV*. Zaragoza: Prensas de la Universidad de Zaragoza, 513 pp.

La *Crónica de San Juan de la Peña*, text de referència de l' aragonès tardomedieval, ja fou objecte d' estudi per part de l' autor l' any 2003 en una obra que abordà aspectes com la grafemàtica, la morfologia, la sintaxi i la formació de paraules. Francho Nagore torna ara sobre aquesta obra i n' analitza el vocabulari de manera minuciosa. Un total de 2.285 entrades són sotmeses a un estudi sistemàtic: categoria gramatical, semàntica, exemplificació, etimologia, documentació antiga i actual. D' altra banda, no hi

falta una generosa aportació romànica de complement, que referma la romanicitat d'aquesta llengua germana. [Nota del C. de R.]

NEVACI, Manuela / FLOAREA, Irina / FARCAȘ, Ioan-Mircea, (ed.) (2021): *Ex Oriente lux. In honorem Nicolae Saramandu*. Alessandria: Edizioni dell'Orso, 1.160 p.

Amb un títol que suggereix llum de saber projectada des de la romanitat oriental, diversos deixebles del professor Nicolae Saramandu han volgut retre-li homenatge en ocasió del seu vuitantè aniversari amb un volum que aplega noranta contribucions de col·legues majoritàriament vinculats a l'àmbit romanès, però també al món romànic i a Europa (cal assenyalar, en aquest sentit, la vinculació de l'homenatjat a projectes com l'*Atlas Linguistique Roman* i l'*Atlante Linguistico Mediterraneo*, així com a l'*Atlas Linguarum Europae*, del qual n'és president). En aquesta obra polifònica, els editors tracen la destacada figura de Nicolae Saramandu amb unes paraules introductòries (*Cuvânt-inainte*, p. 9-13) i la llista de les seves publicacions (p. 15-36), a la qual segueix el testimoni coral d'una *Tabula gratulatoria* (p. 37-41). [Nota del C. de R.]

ROVIRÓ I ALEMANY, Xavier / RUBIÓ I LARRAMONA, Carme / SAMPER PRUNERA, Emili, (a cura de) (2021): *Miscel·lània etnopoètica*. Barcelona: Societat Catalana de Llengua i Literatura, IEC, 159 p.

Fidel a la seva publicació anual, el Grup d'Estudis Etnopoètics ha estat capaç de fer aparèixer un nou volum coral, tot i les dificultats derivades de la pandèmia. Aquesta *Miscel·lània etnopoètica* consta d'onze treballs, onze mirades sobre aspectes diversos de la tradició oral i el folklore a les terres de llengua catalana. A saber: Joan Armangué i Herrero, «Breu epistolari de Francesc Maspons amb Pere Aisius. *Tradicions del Vallès* (1876)»; Alexandre Bataller Català, «Fortuna i tractament escolar de textos valencians de literatura popular oral protagonitzats per serps i dracs»; Bàrbara Duran Bordoy, «Dels goigs a la glosa. Aproximació a la transformació del material lingüístic i musical de les cançons de Pasqua a les Illes Balears»; Lluís-Xavier Flores Abat, «Els refranys en la producció teatral del tortosí Joan Moreira»; Salvador Rebés Molina, «Dues visites de Palmira Jaquetti a Isil, 1926 i 1945»; Josefina Roma i Riu, «La rondalla i la llegenda. Passos d'anada i tornada. L'amo de Mataró, un exemple tractat per Sara Llorens i per Rossend Serra i Pagès»; Roser Ros i Vilanova, «De llops, guineus i estranyes parelles»; Carme Rubió i Larramona / Xavier Roviró i Alemany, «La Màgica»; Emili Samper Prunera, «Sant Esteve de les Roures, un poble inexistent»; Àngel Vergès i Gifra, «Un folklorista empordanès»; i Tomàs Vibot Railakari, «"Aquest avenc obri / sa boca i engolí / dins la negror sens fi": les eres *esfondrades* del llegendari mallorquí». [Nota del C. de R.]

SANS ORPINELL, Toni / MONTAÑA ROS, Rubèn (2022): *Entri totis ho apriarem. Un conti en xipella, que passi a Solivella*. Solivella: Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Solivella, sense paginar.

Vet aquí un conte de Toni Sans Orpinell, amb il·lustracions de Rubèn Montaña Ros, redactat en la varietat xipella de la població de Solivella (Conca de Barberà). Un conte que forma part del projecte Rurals/Som Xipella, ideat per l'Ajuntament de Solivella, que «vol reivindicar la necessitat de salvar la diversitat lingüística, lo xipella, com a patrimoni immaterial». El bell text, completat amb belles il·lustracions, es redacta en la varietat dialectal xipella, caracteritzada bàsicament per la pronúncia de la *e* nord-occidental com a *i*: *pobli, plomis, entri, gairi*, etc.; però que conté altres característiques

fonètiques, morfològiques i, d'una manera especial, lèxiques (*accit* 'enèrgic, valent', *cleca* 'riallada sorollosa', *miquetarrulla* 'quantitat mínima', *no plegar-hi re* 'no entendre-hi res', etc.); la publicació consta amb l'assessorament de Pere Navarro, professor de la Universitat Rovira i Virgili. Un exemple d'un text presentat amb tota la seva fidelitat a un parlar col·loquial, en vies de retrocés, que pot conscienciar els seus parlants per, en el règim intern, fomentar-ne l'ús. Estàndard i dialecte són compatibles sempre que es tinguin en compte àmbit i registre. [Nota del C. de R.]

SUNYER, Magí (2022): *Els mites de la república. Arguments per al futur*. Vic: Eumo, 230 p.

Una breu exposició sobre la història recent del republicanisme, particularment el català, dona pas a la part nuclear del llibre (*Els mites de la república*), subdividida en diversos apartats (*Els colors de la revolució: Llibertat, Igualtat, Fraternalitat, solidaritat i filantropia; Principis de la cultura democràtica: Justícia, Instrucció, Poble, Pacifisme, Laïcisme, Revolució Republicana, Universalisme, catalanisme; Herois i himnes*), amb un de final que interroga sobre l'esdevenidor (*Mites per al futur?*). I tot plegat es completa amb les corresponents *Referències bibliogràfiques*. [Nota del C. de R.]

XIRGU, Margarida (2020): *En primera persona. Entrevistes i declaracions públiques*, a cura d'Aïda Ayats i Francesc Foguet. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, 473 p.

Aquest volum aplega les diverses entrevistes i declaracions que l'actriu Margarida Xirgu (Molins de Rei 1888 – Montevideo 1969) va fer en diverses publicacions catalanes, espanyoles i llatinoamericanes al llarg del mig segle que va durar la seva vida artística. El llibre es divideix en dues parts, amb la Guerra Civil com a eix separador. La primera, «La forja d'una gran actriu (Europa, 1910-1936)», aplega textos dels primers anys de l'actriu, fins a principis de 1936, una època passada sobretot entre Barcelona i Madrid. La segona, «La consolidació d'un mite teatral (Amèrica, 1936-1962)», reuneix entrevistes fetes a diversos indrets del continent americà on va viure i treballar en el seu exili (Buenos Aires, Santiago de Xile, Montevideo, l'Havana, Ciutat de Mèxic, Lima, etc.). Totes les entrevistes, procedents de diversos centres documentals, estan degudament referenciades. El volum es completa amb una cronologia succincta de les fites principals de l'activitat artística de l'actriu i amb un annex que conté un article rememoratiu d'Àngel Zúñiga (publicat a *Destino*), basat en la conversa que havia mantingut amb ella a Mèxic el 1957. El volum es revela com una eina ben útil per conèixer més a fons, a partir de la seves pròpies paraules, una de les actrius catalanes més importants del segle xx. [Nota del C. de R.]